

عبادت در سبک زندگی اسلامی

آداب دعا در سیره اهل بیت علیهم السلام

اشاره

شناخت آداب دعا و رعایت آن، یکی از مباحث مهم و تأثیرگذار در موضوع دعاست که بی توجهی به آن، چه بسا سبب محرومیت از استجاب دعا و دیگر برکات این عبادت ارزشمند می گردد. بسیاری از بندگان خدا نمی دانند چگونه با آفریدگار خویش نجوا کنند و حاجاتشان را از او بخواهند. گاه با یأس و ناامیدی دعا می کنند و گویی - پناه بر خدا - خدایی کوچک و ناتوان را می خوانند. گاه طوطی وار دعا می کنند و دل و زبانشان با یکدیگر هم صدا نیست و گویی خدای غایب را می خوانند. بسیاری از آنان توجه ندارند که از خدای بزرگ، بهترین ها را بخواهند و نگاه‌هایشان فروهشته به دنیا نباشد، هم چون کودکی که اندیشه‌ای جز بازی و سرگرمی و خوشگذرانی ندارد.

مدرسه ادعیه اهل بیت علیهم السلام آن چنان کامل و جامع است که در قالب دعا، آداب آن را نیز آموزش می دهد. البته آداب دعا فراوان است و مواردی هم چون تضرع، ابتهال و گریه در هنگام دعا و انتخاب بهترین زمانها، مکانها و حالتها برای دعا را نیز شامل می شود؛ ولی در این مقاله مختصر تنها به برخی محورهای این مدرسه انسان‌ساز اشاره می کنیم و پیش از آن کمی درباره ضرورت رعایت آداب دعا سخن می گوئیم.

ضرورت رعایت آداب دعا

در ادبیات آیینی ما، گاه مضامینی به چشم می‌خورد که برخی با تمسک به آن، به غفلت از آداب دعا دامن می‌زنند. داستان معروف حضرت موسی علیه السلام و شبان در مثنوی معنوی، نمونه‌ای از آنهاست که در آنجا می‌گوید: وقتی موسی علیه السلام شبان را به خاطر نحوه مناجاتش با خدا ملامت کرد، از جانب پروردگار وحی آمد که چرا بنده ما را از ما جدا کردی؟! هر کسی سیرتی و اصطلاحی دارد که با آن ما را می‌خواند. بر این اساس حضرت موسی علیه السلام به سوی آن چوپان بازگشت و به او گفت: هیچ آدابی و ترتیبی مجو هر چه می‌خواهد دل تنگت، بگو^۱ ممکن است برخی با پذیرش این قطعه ادبی یا امثال آن، تصور کنند که نیازی به آداب دعا نیست و زیبایی دعا در بی‌آدابی آن است. ولی در این باره دو نکته به نظر می‌رسد:

اولاً این چنین نیست که هر آنچه در ادبیات آیینی ما وارد شده، مستند به آیات و روایات و نقل‌های تاریخی معتبر باشد؛ بلکه در میان آنها حکایت‌های ضعیف و مضامین نادرست نیز به چشم می‌خورد. در مقابل این حکایت، ده‌ها آیه و روایت معتبر وجود دارد که آداب و شرایط استجاب دعا را بیان، و بر رعایت آنها تأکید می‌کند تا جایی که عدم استجاب یا تأخیر در استجاب برخی دعاها را به سبب بی‌توجهی به آداب دعا می‌داند. برای مثال شخصی خدمت امام صادق علیه السلام آمد و عرضه داشت این آیه را طلب می‌کنم، ولی آن را نمی‌یابم: «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ»: «بخوانید مرا تا شما را اجابت کنم».^۲ دعا می‌کنم، ولی اجابتی نمی‌بینم. امام صادق علیه السلام فرمود: «آیا تصور می‌کنی خدا خلف وعده کرده است؟» گفت: خیر. فرمود: «پس مشکل از کجاست؟» گفت: نمی‌دانم. فرمود: «ولی من تو را [از سرّ مشکل] آگاه می‌کنم». پس فرمود: «کسی که اوامر خداوند عز و جل را اطاعت کند، سپس او را از جهت دعا بخواند، اجابتش می‌کند». آن مرد پرسید: جهت دعا چیست؟ فرمود: «با

۱. جلال‌الدین محمد بلخی (مولوی)؛ مثنوی معنوی؛ دفتر دوم، ص ۲۵۷، بیت ۱۷۸۶.

۲. غافر: ۶۰.

حمد خدا و ذکر نعمت‌هایش بر تو آغاز می‌کنی، سپس او را شکر می‌کنی؛ پس بر پیامبر صلی الله علیه و آله صلوات می‌فرستی. سپس گناهانت را یادآوری می‌کنی و به آنها اعتراف می‌کنی، سپس از آن به درگاه خدا استغفار می‌کنی. جهت دعا این است.^۱

ثانیاً برخی از مضامین ادبی، دو پهلو و به گونه‌ای است که قابلیت دو نوع تفسیر روا و ناروا را دارد؛ برای مثال شعر معروف سعدی که: «عبادت به جز خدمت خلق نیست»، اگر این چنین تفسیر شود که خدمت به خلق، از بهترین عبادت‌هاست؛ درست و مطابق با آموزه‌های فراوان دینی است. ولی اگر کسی با استناد به این قطعه ادبی، نماز و روزه‌اش را ترک کند و بگوید: من به جای آن، به خلق خدمت می‌کنم، قطعاً این تفسیر ناروا و بر خلاف مقصود شاعر است. شعر مولوی را نیز که خود از اهل سلوک و عرفان بوده است، باید از این قبیل دانست و آن را به معنای مخالفت با آداب دعا ندانست؛ بلکه برای مثال این چنین تفسیر کرد که هدف شاعر، بیان نقش اخلاص و صفای باطن در نزدیکی به خداوند متعال و استجاب دعاست و اینکه نقش الفاظ در دعا و مناجات، تنها ابزار و وسیله برای بیان خواسته‌های حقیقی انسان است که در دل دارد. هم‌چنانکه در دنیای امروز نیز کم نیستند کسانی که حتی سواد خواندن و نوشتن هم ندارند، ولی دل‌هایشان آن‌چنان پاک و باصفاست که با زبان ساده خودشان، خالصانه دعا می‌کنند و حاجت‌هایشان را هم می‌گیرند. این به معنای آن نیست که همه باید این چنین باشند و به آداب دعا بی‌اعتنا باشند؛ بلکه روشن است که از عالم انتظاری می‌رود که از عامی نمی‌رود.

رعایت آداب دعا، به معنای استجاب حتمی و سریع آن نیست و شاید حتی با رعایت آداب دعا نیز برخی دعاها به اجابت نرسد یا حداقل زود مستجاب نشود؛ چون استجاب دعا به دست خداست و خداوند به حال بندگانش از خود آنان آگاه‌تر است. از همین رو به حسب مصالحی، برخی حاجت‌های بندگان را دیرتر می‌دهد یا برخی از آنها را نمی‌دهد و به جای آن در دنیا و آخرت بهتر از آن را به آنان می‌دهد.^۲

۱. محمد بن یعقوب کلینی؛ *الکافی*؛ ج ۲، ص ۴۸۶.

۲. رک: شریف الرضی؛ *نهج البلاغه*؛ ص ۳۹۹، نامه ۳۱.

با این توضیح به بیان سه محور آموزنده از آداب دعا در مدرسه ادعیه اهل بیت علیهم السلام می‌پردازیم.

محور اول: ثنا و صلوات پیش از دعا

یکی از آداب دعا، آغاز کردن آن با ثنای پروردگار و صلوات بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و خاندان پاکش است. با این شیوه، دعا به هدف استجابت نزدیک‌تر می‌شود. امام صادق علیه السلام فرمود: «هنگامی که یکی از شما می‌خواهد چیزی از حوائج دنیا و آخرت را از پروردگارش درخواست کند، مبدا جز با ثنای خداوند عز و جل و مدح او و صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله آغاز کند، آن‌گاه حوائجش را از خدا بخواهد».^۱ در روایت دیگری از آن حضرت چنین آمده است:

«هم‌چنانکه وقتی کسی از پادشاهی حاجتش را می‌خواهد، در حد توان بهترین کلمات را برایش آماده می‌سازد؛ پس در هنگام طلب حاجت، خداوند عزیز جبار را تمجید و مدح و ثنا کنید... مردی وارد مسجد شد و دو رکعت نماز خواند و از خداوند عز و جل [حاجتی را] درخواست کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: بنده، پروردگارش را به شتاب انداخت [یعنی در طلب حاجت خود شتاب کرد]. دیگری آمد دو رکعت نماز خواند، سپس خدا را ثنا کرد و بر پیامبر و آتش درود فرستاد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سَلِّ تَغْطُ: ^۲ درخواست کن که به تو داده می‌شود».

در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام دعایی که ابتدای آن حمد کردن و تمجید خدا نباشد، ابتر یعنی ناتمام و نافرجام خوانده شده است.^۳

توصیه قرآن کریم این است که خداوند را با نیکوترین اسمایش بخوانید: «وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا».^۴ بهترین نام‌های خدا که با آنها خوانده می‌شود، در درجه اول لفظ جلاله «الله» و بعد از آن نام مبارک «رب» است. از این رو از امام صادق علیه السلام

۱. محمد بن یعقوب کلینی؛ *الکافی*؛ ج ۲، ص ۴۸۴.

۲. همان؛ ص ۴۸۵.

۳. همان؛ ص ۵۰۴.

۴. اعراف : ۱۸۰.

روایت شده است که اگر کسی ده بار بگوید: یا الله یا الله، یا ده بار بگوید: یا رب یا رب، به او گفته می‌شود: «لَبَّيْكَ مَا حَاجْتُكَ»: «اجابت باد تو را حاجت چیست؟»^۱.
فرازهای آغازین دعای کمیل نیز با ثنای پروردگار آغاز می‌شود:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ»: «بارها! از تو درخواست می‌کنم به رحمتت که هر چیزی را فرا گرفته است»،

«وَبِقُوَّتِكَ الَّتِي قَهَرْتَ بِهَا كُلَّ شَيْءٍ»: «و به قوتت که با آن بر هر چیزی غالب شدی»،
«وَ خَصَّصَ لَهَا كُلَّ شَيْءٍ وَ ذَلَّ لَهَا كُلَّ شَيْءٍ»: «و هر چیزی در برابرش فروتنی کرد و هر چیزی در برابرش خوار شد».

به همین منوال خدا را به جبروت، عزت، عظمت، سلطنت، وجه، اسماء و علم و نور و جهش قسم می‌دهد تا آنجا که او را این چنین ندا می‌کند: «يَا نُورُ يَا قُدُّوسُ يَا أَوَّلَ الْأَوَّلِينَ وَ يَا آخِرَ الْآخِرِينَ». سپس حاجت‌های خود را به ترتیب از خدا می‌خواهد که با طلب آمرزش انواع گناهان آغاز می‌شود.^۲ این اسلوب دعا، شیوه استغفار و طلب حاجت از خدا را نیز به ما می‌آموزد.

تأثیر صلوات در استجاب دعا نیز علل متعددی دارد، هم‌چون توسل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و خاندان پاکش که از اسباب استجاب دعاست. افزون بر آن، صلوات داعی است که به گفته برخی بزرگان، همواره مستجاب است و چون به دعاهای دیگر ضمیمه شود، به استجاب آنها کمک می‌کند.

بیرون ز عدد بگو و بی حد صلوات   بر آل محمد و محمد صلوات
ز آنجا که دعای استجاب شده است   بر جمله اذکار سرآمد صلوات

*****

بر روی زمین و آسمان‌ها و کرات   در بین مناجات و تمام کلمات
زیباتر از این دعا ندیده است کسی   بر خاتم انبیا محمد، صلوات

۱. ر.ک: محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۲، ص ۵۱۹ و ۵۲۰.

۲. شیخ طوسی؛ مصباح المتعجل؛ ج ۲، ص ۸۴۴.

امام صادق علیه السلام فرمود: «لَا يَزَالُ الدُّعَاءُ مَحْجُوبًا حَتَّى يُصَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ»^۱ «دعا پیوسته در حجاب است تا اینکه بر محمد و آل محمد صلوات فرستاده شود». در روایت دیگر از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز چنین آمده است: «لَا تَجْعَلُونِي كَقَدْحِ الرَّايِبِ فَإِنَّ الرَّايِبَ يَمْلَأُ قَدْحَهُ فَيَشْرَبُهُ إِذَا شَاءَ اجْعَلُونِي فِي أَوَّلِ الدُّعَاءِ وَفِي آخِرِهِ وَفِي وَسْطِهِ»^۲ «مرا مانند قدح (ظرف آبخوری) سوارکار قرار ندهید که قدحش را پُر می کند و هر گاه دلش خواست آب می نوشد [یعنی آب نوشیدنش زمان معینی ندارد]؛ بلکه مرا در اول و وسط و آخر دعا بگذارید».

در صحیفه سجادیه، زبور آل محمد، حدود ۱۹۰ بار صلوات بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و خاندانش در ابتدا و وسط و پایان دعاها، امام زین العابدین علیه السلام آمده است؛ بدین معنا که اهل بیت علیهم السلام نیز برای گرفتن حاجت‌هایشان به مقام پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و پدران خود متوسل می شده‌اند. هم‌چنانکه ابو عبیده حدّثای را از امام باقر علیه السلام نقل می کند که در حال سجده خوانده است. این دعا چهار بخش دارد و در ابتدای هر بخش و پیش از هر حاجت، آن حضرت به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله متوسل می شود و می گوید: «أَسْأَلُكَ بِحَقِّ حَبِيبِكَ مُحَمَّدٍ»: «به حق حبیب محمد از تو می خواهم». در پایان آن نیز بر آن حضرت و خاندان پاکش درود می فرستد.^۳

اگر در ابتدای بعضی از دعاها صلوات نیامده است، به سبب بی توجهی به این اصل و تأثیر صلوات در استجاب دعا نیست؛ بلکه ظاهراً به دلیل این است که ذکر صلوات را به خود دعاکننده واگذار کرده و آن را مفروض گرفته‌اند.

محور دوم: اصرار در دعا

تصور و توقع بسیاری از ما نسبت به دعا، این است که با یکی دو بار دعا کردن باید حاجت خود را بگیریم؛ و گرنه خسته و نا امید می شویم و دست از دعا بر می داریم. در حالی که در مدرسه ادعیه اهل بیت علیهم السلام، یکی از آداب دعا، پافشاری بر آن و ترک

۱. محمد بن حسن حرّ عاملی؛ وسائل الشیعه؛ ج ۷، ص ۹۳.

۲. همان؛ ص ۹۴.

۳. همان؛ ج ۶، ص ۳۴۰.

شتابزدگی در گرفتن حاجات خود است. امام صادق علیه السلام در این باره فرمود: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا دَعَا لَمْ يَزَلِ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي حَاجَتِهِ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ»؛^۱ «بنده هنگامی که دعا می‌کند، خداوند تبارک و تعالی پیوسته در [رفع] حاجت اوست تا زمانی که شتاب نکند». هم‌چنین امام باقر علیه السلام فرمود: «وَاللَّهِ لَا يُلِحُّ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي حَاجَتِهِ إِلَّا قَضَاهَا لَهُ»؛^۲ «به خدا سوگند! بنده مؤمنی بر خداوند عز و جل در حاجتش پافشاری نمی‌کند، جز اینکه برایش بر می‌آورد».

دست از طلب ندارم تا کام من بر آید

یا تن رسد به جانان یا جان ز تن بر آید^۳

اصرار در دعا، نوعی استقامت در مسیر رسیدن به هدف و از عوامل موفقیت و کامیابی است. طبیعی است وقتی انسان خواسته مهم و هدف والایی داشته باشد، باید برای رسیدن به آن تلاش کند و در این راه زودرنج و عجول نباشد؛ هم‌چنانکه گفته‌اند: «عاقبت جوینده، یابنده بود». امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: «مَنْ اسْتَدَامَ قَرْعَ الْبَابِ وَ لَجَّ وَ لَجَّ»؛^۴ «کسی که پیوسته در [رحمت حق] را بکوبد و جدیت و پافشاری کند، داخل شود». مولوی این مضمون آسمانی را با زبان شعر این‌چنین بیان کرده است:

گفت پیغمبر که چون کوبی دری   عاقبت زان در برون آید سَری
چون نشینی بر سر کوی کسی   عاقبت بینی تو هم روی کسی
چون ز چاهی می‌گنی هر روز خاک   عاقبت اندر رسی در آب پاک^۵

امام سجاد علیه السلام در بخشی از دعای روز عید فطر و روزهای جمعه، این‌چنین با خداوند نجوا می‌کرده است: «يَا مَنْ لَا يُخَيِّبُ الْمُلْحِينَ عَلَيْهِ»؛^۶ «ای کسی که اصرار

۱. همان؛ ج ۷، ص ۵۵.

۲. همان؛ ص ۵۷.

۳. شمس‌الدین محمد حافظ شیرازی؛ دیوان حافظ؛ غزل ۲۳۳.

۴. عبدالواحد آمدی؛ غرر الحکم؛ ص ۶۶۵، ح ۱۵۰۷.

۵. جلال‌الدین محمد بلخی (مولوی)؛ مثنوی معنوی؛ دفتر سوم، ص ۵۲۱، ابیات ۴۷۸۲-۴۷۸۴.

۶. امام زین‌العابدین علیه السلام؛ الصحیفة السجادية؛ ص ۲۰۴، دعای ۴۶.

کنندگان بر خود را نا امید نمی کند». امیرالمؤمنین علیه السلام نیز در مناجات شعبانیه، این چنین عرضه می دارد: «إِلَهِي مَا أَظُنُّكَ تَرُدُّنِي فِي حَاجَةٍ قَدْ أَفْنَيْتُ عُمْرِي فِي طَلِبِهَا مِنْكَ»^۱ «معبودا! گمان من به تو این نیست که مرا رد کنی، در حاجتی که عمرم را در راه طلبش از تو صرف کردم». مثل معروف «گر گدا کاهل بود، تقصیر صاحب خانه چیست» در فرهنگ عمومی نیز به نقش اصرار بر دعا در استجاب آن اشاره دارد. در دعای ابوحمزه ثمالی - ویژه سحرهای ماه مبارک رمضان - امام زین العابدین علیه السلام به درگاه خدا چنین عرضه می دارد:

«فَوَعِزَّتِكَ يَا سَيِّدِي لَوْ نَهَزْتَنِي مَا بَرَحْتُ مِنْ بَابِكَ وَلَا كَفَفْتُ عَنْ تَمَلُّقِكَ لِمَا انْتَهَى إِلَيَّ مِنْ
الْمَعْرِفَةِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ»^۲ «سرورم! به عزت سوگند! به سبب جود و کرمی که از تو سراغ دارم، اگر مرا از خودت برانی؛ از درگاهت جدا نمی شوم و از مدحت دست نمی کشم».

هر چه پافشاری در گدایی و حاجت خواهی از بندگان خدا نازیبا و نارواست، اصرار به درگاه خداوند روا و زینده بنده است؛ هم چنانکه گاهی اصرار فرزندان بر خواسته هایشان نزد پدر و مادر زیبا و خوشایند و نزد بیگانگان زشت و ناروا و ناخوشایند است. امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند پافشاری کردن مردم را در درخواست ها از یکدیگر ناخوش دارد و آن را برای خودش دوست می دارد. خداوند عز و جل دوست دارد که از او درخواست شود و آنچه نزدش هست، طلب شود».^۳ راز تکرار پی در پی یک مضمون با عبارات مختلف در یک فقره یا فقرات متعدد از دعاهای اهل بیت علیهم السلام مثل صحیفه سجادیه و جاهای دیگر نیز در همین نکته نهفته است.^۴ مولوی لزوم اصرار در دعا و سر تأخیر در استجاب دعای مؤمن را با بیان یک تشبیه زیبا، این چنین به رشته نظم در آورده است:

ای بسا مُخْلِص که نالد در دعا تا رَوَد دود خلوصش بر سما

۱. ابن طاووس علی بن موسی؛ الإقبال بالأعمال؛ ج ۳، ص ۲۹۷.

۲. شیخ طوسی؛ مصباح المتبهج؛ ج ۲، ص ۵۸۵-۵۸۶.

۳. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۲، ص ۴۷۵.

۴. محمد جواد سلمان پور؛ زبان دعا در صحیفه سجادیه؛ ص ۵۵.

پس ملایک با خدا نالند زار
بندۀ مؤمن تضرع می کند
حق بفرماید نه از خواری اوست
حاجت آوردش ز غفلت سوی من
گر برآرم حاجتش، او وا رود
خوش همی آید مرا آواز او
طوطیان و بلبلان را از پسند
زاغ را و جغد را اندر قفص
کیائی مجیب هر دعا وی مستجار
او نمی داند^۱ بجز تو مستند
عین تاخیر عطا، یاری اوست
آن کشیدش مو کیشان در کوی من
هم در آن بازیچه مستغرق شود
و آن خدایا گفتن و آن راز او
از خوش آوازی قفس در می کنند
کی کنند؛ این خود نیامد در قفص^۲

سوره مبارکه حمد که در همه نمازها خوانده می شود، با نام خداوند و حمد و ثنای او آغاز می شود و با دعا برای هدایت خود و دیگران به صراط مستقیم پایان می یابد. تکرار این سوره در همه نمازهای واجب و مستحب و در سر تا سر عمر، یکی از مصادیق اصرار بر دعاست که بهره آن نصیب نمازگزاران حقیقی می شود.

محور سوم: خواستن بهترین حاجت ها از خدا

یکی از فواید ادعیه اهل بیت علیهم السلام آن است که به ما می آموزد در دعاهایمان، بهترین حاجت ها را از خداوند بخواهیم. بیشتر مردم بر طبق سطح پایین دانش و بینش خود، فقط دنیانگر و دنیاگرا هستند و در دعاهایشان هم جز آن را از خدا نمی خواهند. این قشر از مردم قشری نگر، در دعاهایشان فقط سلامتی، ثروت، مقام و موقعیت های دنیایی را می طلبند. هر چند خواسته های دنیایی نیز در جای خود هستند، اما دعاهای اهل بیت علیهم السلام افق دید انسان را عوض می کند و به او می آموزد که در دعاهایش عاقبت بخیری، نجات از آتش دوزخ و سعادت، کسب دانش و بینش، کسب مکارم اخلاق و ارتباط پیوسته با خدا را در اولویت قرار دهد. برای مثال امیرالمؤمنین علیه السلام در دعای کمیل از خدای خود، چنین درخواست می کند:

۱. نمی داند، یعنی نمی شناسد.

۲. جلال الدین محمد بلخی (مولوی)؛ مثنوی معنوی؛ دفتر ششم، ص ۱۰۰۷، برگزیده آیات ۴۲۳۰-۴۲۴۳.

«أَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ وَ قُدْسِكَ وَ أَعْظَمِ صِفَاتِكَ وَ أَسْمَائِكَ»: «از تو می خواهم به حَقَّت و مقام قدست و بزرگترین صفات و اسمائت»،
 «أَنْ تَجْعَلَ أَوْقَاتِي مِنَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ بِذِكْرِكَ مَعْمُورَةً وَ بِخِدْمَتِكَ مَوْصُولَةً وَ أَعْمَالِي عِنْدَكَ مَقْبُولَةً»: «که اوقات شب و روزم را با یادت آباد کنی و در خدمتت پیوسته گردانی و اعمالم را نزدت پذیرفته قرار دهی»؛
 «حَتَّى تَكُونَ أَعْمَالِي وَ أَوْزَادِي (إِرَادَتِي) كُلُّهَا وَرِدًا وَاحِدًا وَ حَالِي فِي خِدْمَتِكَ سَرْمَدًا»: «تا همه اعمال و اورادم یک ذکر و حالم پیوسته در خدمت تو باشد».
 و باز در ادامه می گوید:

«قَوِّ عَلَيَّ خِدْمَتِكَ جَوَارِحِي»: «اعضای بدنم را بر خدمتت نیرو بخش»،
 «وَ أَشْدُّ عَلَى الْعَرِيْمَةِ جَوَانِحِي»: «و ارکان دلم را بر عزم [تصمیم بندگی ات] ببند».
 این فرازا نشان می دهد که ائمه عليهم السلام در حاجت های معنوی، به اندک قناعت نمی کردند و همیشه بهترین چیزها را از خدا می خواستند.
 یکی از دعاهای جامع که در مواضع متعدد، از جمله قنوت نماز عید قربان و نماز عید فطر (و بعد از یک ماه بندگی) و در ادعیه بامداد و شامگاه وارد شده، این دعاست:

«اللَّهُمَّ أَدْخِلْنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ وَ أَخْرِجْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ»: «خدایا مرا داخل کن در هر خیری که محمد و آل محمد را در آن داخل کرده ای و مرا خارج کن از هر بدی که محمد و آل محمد را از آن خارج کرده ای».

با این عبارت کوتاه، هم محبت و ارادت خود را به ساحت مقدس پیامبر صلی الله علیه و آله و خاندان پاکش نشان می دهیم و هم رسیدن به همه خوبی های دنیا و آخرت و دوری از همه بدی های دنیا و آخرت را از خدا می خواهیم؛ حتی اگر نسبت به برخی از آنها هم شناخت نداشته باشیم.
 اینها نمونه هایی اندک و کوتاه از آداب دعا در مدرسه ادعیه اهل بیت عليهم السلام بود که با گذر در این گلشن بندگی، صدها نمونه دیگر از این دست نیز می توان یافت.

۱. محمد بن یعقوب کلینی؛ الکافی؛ ج ۲، ص ۵۲۹؛ شیخ طوسی؛ تهذیب الأحکام؛ ج ۳، ص ۷۱؛ شیخ طوسی؛ مصباح المتعجل؛ ج ۲، ص ۶۵۴.